

החולץ ליבמתו פרק רביעי יבמות

מח.

עין משפט
נר מצוה

א) גיטין לת. מיר סב: קידושין עב: ט' נשמות יב: א' א' נש"ל: ד' נשמות יב: ט' אולי ז"ל דף כב: א' ז"ל בשאר אברים ומשני כי קאמר רב כה מהרש"ל

תורה אור השלם

1. וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אהו ואל יאכל בו: שמת יב מד והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את ראשה וקשתה את צפרניה: דברים כא יב ומפבשת בן שאול ירד לקראת הפלך ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כבס למן היום לבת הפלך עד היום אשר בא בשלום: שמואל ב יט כה

4. והסירה את שמלת שביה מעליה וקשתה בביתך ובבתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר בן תבוא אליה ובעלתה ויתתה לך לאשה: דברים כא יג

גליון הש"ס

גמ' ולא עבד אשה. עין מהרש"ל לקמן על ע"כ ד"ה כגון שהיה אביו: שם ה"ג דאפילו רבין טורח. עין קידושין דף סב ע"כ מד"ה אלף מעשה: תוס' ד"ה אלף עבד וכו'. ואמאי ימהלנו בעל ברחו. עין ע"ז דף מ ע"כ מד"ה עבד:

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה המפקיר וכו' וא"י דהכי פריך. י"ב טומא במירון זה למה שחילו תוס' בקידושין דף טו כ"ד למה ליה ע"כ ועין עוד בפניק שולח דף נה בתוס' ד"ה המפקיר:

מוסף רש"י

ואין צריך גט שחרור. להיות מותר בישראל (קדושין ע"ב). תגריל. מנלם כדי שמתנוול (דברים כא ב).

ומוסר זה מיד. אלמא לר' שמעון עבד אין צריך לקבל צעט טבילת שחרור ולרצונן דלא הוי תקנתא דהכי סברי צריך לקבל: **עבד איש ולא עבד אשה.** בתמיה ואשה שקנתה עבדים ולא מלו מי לא הוו כשאר עבדים. אלף ע"כ האי איש לעובד כוכבים שמכרו קאי ולמעוטי בן איש וה"ק עבד שלקחת מן העובד כוכבים אמה מל בעל כרחו של עבד ואי אמה מל בן עובד כוכבים בעלמא דלאו עבד בעל כרחו ומדכתב רחמנא איש קרא יתירא למעוטי בן איש ש"מ ומלתה אהו ומעט בעל כרחו משמע דאי מדעתו היכי ממעט לבן איש ואי לא כתיב איש ה"א האי עבד לאו למעוטי בן אמה אלף היא גופא אינטריין לאשמועינן דמילת עבדים מעכבא בפסח. לשון אחר ועיקר עבד איש ה"ק עבד שהוא איש אע"פ שהוא גדול וכן דעת ומלתה אהו בעל כרחו ואי אמה מל בן א' [שהוא] איש גר הא להטגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בניס כתיב: המול לו כל זכר ולא כתיב זהו איש וגבי עבד כתיב איש למעוטי בן: ורצונן. כסס שאין אמה מל בן איש [צע"כ] דהא לא כתיב זהו איש: כך אי **אמה מל נו.** ומילתא אלף העבד וה"ק ליה כי היכי דמודית לן בבן ה"ה לעבד נמי דאין מוגיירין בן דעת אלף מרצונו: **אימור דקא שמעט לרבנן.** דפליגי ארדבי שמעון דלא הויה תקנתא: **ניפס תואר דלא שייכא במאות אכל עבד.** ששהא אכלו כמה ימים וניהג עליו מלות הנוהגות בעבד מי שמעט להו דלרין לקבל: **לענין טבילה תניא.** ששניהם שוים בטבילה שצריכים לטבול כשצאין לכלל ישראל גמור אכל לענין קבלה לא הושוו דעבד אין צריך לקבל צעט טבילת שחרור: **תקון.** אכפרינסי קאי ואע"ג דלאו ניוול גזירת הכתוב היא: **עשיה בראש.** כלומר נאמר שם תיקון מלוה בראש דכתיב וגלחה: **לא עשה רגליו.** לא קצץ כפרני רגליו: **ולא עשה שפמו.** לא גלח שער שפמו. אלמא עשיה קרי להעבירה: כ

אלף עבד איש אתה מל בעל כרחו. פי' בקונט' בלשון שני דעבד איש אע"ג שהוא גדול וכן דעת ומלתה אהו וגו' בעל כרחו ואי אמה מל בן איש גר הא להטגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בניס כתיב המול לו כל זכר ולא כתיב זהו איש כמו גבי עבד ודבר תימה פירש דקרא דהמול לו כל זכר מוקמינן למילת זכריו שמעכבתו מלאכול בפסח וזה לא שייך אלף בניס שולדו בקדושה אכל מילת בניו שלא נולדו בקדושה אינה מעכבתו מלאכול בפסח ונראה דלא צריך קרא למידרש מיניה ואי אמה מל בן איש בעל כרחו דממילא ידעינן שלא יגיירוהו בעל כרחו ועוד דמיפס תואר שמעינן דאין מלין גר בעל כרחו דהא יפס תואר אין מטבילין אותה בעל כרחו מדאילטריין רחמנא להמתין לה שלשים יום ויבדלה עליה אין צריך להמתין ולא נקטיה אלף לפרושי מילתיה דרשב"א דקאמר דמתחלה כופין לשם שפמות ולא לשם גירות אי נמי משום דנקט לה בזמילתיה דרבנן כסס שאי אמה מל בן איש נקט נמי דרבי שמעון בן אלעזר לאשמועינן דאע"פ שאי אמה מל בן איש בעל כרחו אמה מל בעל כרחו תימה דרשב"א קאמר לקמן דאין משהין אותו בא"י מפני הפסד טהרות עבד שאינו רוצה למול ומשמע דזקוק למוכרו * ואמאי ימהלנו בעל כרחו וכן קשה דרבי יהושע בן לוי אית ליה בהשולח (גיטין דף נט: וס) מתיאשמי מפלוני עבדי אותו העבד אין לו תקנה אלף בשטר אלמא לית ל' היא דשמואל דבסמוך וא"כ דריש עבד איש אמה מל בעל כרחו ולקמן קאמר הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול מגלגל עמו עד י"ב חודש וימול אותו בעל כרחו ואומר ר"י דתקנת חכמים היא שלא יכשיל את רבו באיסור והאמר כיון דאין מקבל עליו עול מלות ועוד דאין טוב לחייבו במלות מאחר דאין חפץ לקיימם: **המפקיר עבדו יצא אחריות ואין צריך לשחררו.** תימה לשמואל תקשי ליה למה ליה שטרס בעבד כעניי יפקירו ולימא ליה באפי בי תרי זיל דהכי דייק צפ"ק דקידושין (דף טו. וס) גבי עבד עבדי למה לי שטרס לימא ליה באפי בי תרי זיל ומשני עבד עברי גופו קניו ואר"י דהכי פריך (א) למה לי שטרס דאוסו לשון עלמו הכתוב בשטר הרי את בן חורין הרי את בן חורין יאמר לו בעל פה דס"ד דאין צריך לאלף מחילה מחוב שעליו ומסיק דגופו קניו ואין הלשון הכתוב בשטר מועיל בעל פה אכל הפקר שמסקל רשותו מועיל אפי' בעל פה לשמואל וא"ת אמאי לא חשיב הפקר גבי קניינסי של עבד צפ"ק דקדושין (טו. וס) וי"ל דלא חשיב אלף קניינסי שמקנה הרב לעבד עלמו והפקר אינו אלף סילוק בעלמא שהרב מסלק עלמו מן העבד ועוד יש לומר דמילתא דאיתא בכל מיילי לא קתני דקאמר התם לענין חליפין ומנא דידן מילתא דאיתא במטלטלין לא קתני: **לא עשה רגליו.** פי' בקונטרס כפרני רגליו ולר"י נראה דהיינו שער בית הערוה דהכי משמע פרק מלות חלינה (לקמן ק.) גבי מן הארכוב והמעלה חלינה פסולה למימרא דלא מיקרי רגל מן הארכובה ולמעלה תא שמע ולא עשה את רגליו ומשני ליטנא מעליא מכאן אין ראיה דשרי לגלח שער של בית הערוה דשמואל מדרבנן אסור אכל בריש פרק ב' נזירים (מיר נח): קאמר רב צהדיא מיקל אדם כל גופו בתער אפילו שער בית השחי ובית הערוה כדמשמע התם דפריך עלה והתניא המעביר שער בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה ומשני כי קאמר רב במספרים והא בתער קאמר כעין תער וא"ת דבתר הכי קאמר בעי מיניה רב מרבי חייל מהו לגלח א"ל אסור והא קא גדיל א"ל גבול יש לו משמע דבמספרים בעא מיניה אי שרי דאי בתער מאי פריך והא קא גדיל והלא יכול לגלח במספרים ושמואל רב לא קבלה מרבי חייל ור"ת מפרש דבתער בעא מיניה והא דפריך והא קא גדיל ה"פ והלא אין זה תיקון ואין דומה כלל למיקוני אשה שאין זה משום ייפוי אלף משום לער שגדל יותר מדאי ואפילו בתער אית לן למישרי ולפי זה צריך לומר שלא היה יודע ברייתא דלעיל שאוסרת וזה"ג גריס הכי אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער והתניא המעביר כו' כי קאמר רב בשאר אברים ובשאר אברים מי שרי והתניא העבדת שער אינו מדברי תורה אלף מדברי סופרים ומשמע ליה דאיירי היא צרייתא אף (בשאר אברים אע"ג דבבית השחי ובבית הערוה נמי איירי כדמוכח בתר הכי דכי קאמר רב במספרים כי תניא היא בתער ולפי זה בשאר אברים לא שרי אלף במספרים ובית השחי ובית הערוה אפי' במספרים אסור ומדרבנן דלא תקשי הך דהכא מיהו זה"ג של אספמיא כתוב אלף הא בתער והא במספרים והדר ביה דמטוילא קמחא דשני) כי קאמר רב בשאר אברים (א) ולגירסא זו שאר אברים ודאי אסור לגלח בתער אכל במספרים שרי אף בית השחי ובית הערוה וצערין בערך גינוסטרסא גורס כגירסת ספרים שלנו ובמשוואת הגאונים שרי לגלח בית השחי ובית הערוה כי מגלח כל גופו מראשו ועד רגליו ולא משמע דאיירי במצורע דפשיטא הוא אלף במגלח לרפואה כיון דמגלח כל גופו אין זה ייפוי אלף ניוול ומדע דלא משתמיט צשום דוכתא גבי מצורע שיהא עשה דמצורע דוחה לאו דלא ילבש גבר אלף לאו דהקפת הראש וזקן גרידא:

קמב א מיי פ"ח מהל' עבדים הלכה יג טושי"ע י"ד סימן רסו סעיף סד: קמב ב מיי פ"ד מהל' אסורי ביאה הל' ט סמג לאין קין טושי"ע שם סימן רסו סעיף ג: קמב ג מיי שם פ"ג הל' יג סמג שם טושי"ע שם: קמב ד מיי פ"ח מהל' מלכים הלכה ה סמג עשין קנב:

תוספות ישנים

א) ומה דלא משני תלמודא התם דבשאר אברים שמי לגמרי תפסי והא דקאמר העבדת שער אינה אלף מד"ס דמשמע דהא מדברי סופרים מיהא איתא מיידי בבית השחי ובבית הערוה. והא דקאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה ר"ל ממת מדרות מדרבנן. כדמשני תלמודא התם גבי ר' יוחנן דאמר המעביר בית השחי ובית הערוה ה"ז לוקה. ופריך מהא דהעבדת שער אינה אלף מד"ס. ומשני מאי לוקה ממת מדרות מדרבנן. וי"ל משום דס"ל דהעבדת שער מיידי בכל אברים מדלא מפרש בית השחי ובית הערוה כמו דמפרש גבי המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה: